

Interview

Het alternatief kredietunie: ondernemers die ondernemers financieren

V.l.n.r.
Han Dieperink (IMK),
Agnes Mulder (CDA,
Tweede Kamer) en
Roland Lampe
(bestuurder
Vereniging van
Kredietunies in
Nederland)

In de fractieburelen van de Tweede Kamer, treffen CDA-politica Agnes Mulder, VKN-bestuurder Roland Lampe en IMK-directeur Han Dieperink elkaar om te praten over het fenomeen kredietunie. In de Verenigde Staten zijn kredietunies een belangrijk financieringsinstrument voor het midden- en kleinbedrijf. In Nederland komen ze van de grond, kredietunies, en is hun positie inmiddels bij wet geregeld. Het wachten is op witte rook uit Brussel.

Agnes Mulder is sinds 12 september 2012 Tweede Kamerlid voor het CDA. Eerder was zij actief als Statenlid in de provincie Drenthe en als fractievoorzitter van het CDA in de gemeenteraad van Assen. Voorafgaand aan haar politieke loopbaan werkte Mulder bij de ABN AMRO en was zij adviseur regionale economie bij de Kamer van Koophandel. In die hoedanigheden was zij betrokken bij MKB financiering. Dus toen collega-Kamerlid Eddy van Hijum, inmiddels gedeputeerde in Overijssel, haar vroeg samen aan de slag te gaan met kredietunies, zei ze onmiddellijk ja. Eerder al had voormalig CDA-Kamerlid Ad Koppejan de discussie geopend over het verbreden van het financieringsaanbod voor het MKB. Dit naar aanleiding van het succes van kredietunies voor ondernemers in de Verenigde Staten.

Roland Lampe vertelt drie jaar bezig te zijn geweest met het verkrijgen van toestemming van de Nederlandsche Bank en de Autoriteit Financiële Markten. Dit had te maken met de positionering van kredietunies. In de woorden van Lampe: "We moesten een gat in de wet vinden om aan de slag te kunnen." De toestemming is - per 'standpuntenbrief' van 16 januari 2013 - afgegeven onder de voorwaarde dat de benodigde financiering bij de leden van kredietunies wordt aangetrokken via de uitgifte van perpetuele ledencertificaten. Hierdoor vallen kredietunies niet onder de werking van de Wet Financieel Toezicht.

RL: "Wij zijn het eens geworden over de volgende definitie: rente en aflossing van verstrekte kredieten staan niet per

definitie ter beschikking van nieuwe kredietverlening, zodat die perpetuele ledencertificaten terug betaald konden worden. In de wet is ook de internationale definitie van de kredietunie gekomen: een coöperatie die geld aantrekt van leden, en geld uitzet bij leden. Heel kernachtig. Het model van kredietbemiddeling is tijdelijk gedoogd, maar daarvoor is wel een vergunning van de AFM nodig. Het wachten is nu op goedkeuring vanuit Brussel."

AM: "De grootste zorg van Brussel betreft 'shadow banking'. Je moet wel zorgen dat er toezicht is, maar liefst zo min mogelijk. De wet is gelukkig door de Tweede en de Eerste Kamer heen. Dit is het laatste stukje. Als dit klaar is, kan iedereen echt van start."

RL: "We hebben al zestien 'common bond' kredietunies opgericht. Van de ruim 192 aanvragen zijn er 30 geselecteerd om binnen een jaar opgericht te worden. Er is een zestal kredietunies dat daadwerkelijk kredieten verstrekt, naar schatting voor circa 2,5 miljoen euro. Wij hopen dat er over vijf jaar 100 kredietunies in Nederland zijn."

AM: "Ik hoop dat we snel aan de slag kunnen. Kredietunies zijn één van de alternatieven voor bancaire financiering. Dat is hard nodig. Wij willen uiteindelijk allemaal dat mensen aan het werk kunnen. Ondernemers zorgen voor werkgelegenheid en dan is dit een heel belangrijke randvoorwaarde."

Leergeld

Han Dieperink: "Met die 100 kredietunies kan het gaan vliegen. Dan is er in elk geval een serieus instrument

ontwikkeld en kunnen we tot de grens van 10 miljoen euro doorgaan, denk ik? Of zijn er dan nog andere obstakels? Ik zie eigenlijk drie soorten initiatieven. De eerste is de kredietunie volgens het coöperatieve model waarbij succesvolle ondernemers een bijdrage willen leveren. Daarnaast zie ik een aantal kredietunies, daar zijn vooral politici mee bezig. Ik noem Zeeland maar even als voorbeeld. En dan is er een derde groep, en die noem ik de 'dekmantel kredietunies'. Dat zijn slimme zakenmannen - de een heeft een administratiekantoor, de ander een juridisch advieskantoor - en die gebruiken de unie als business model. Hebben die alle drie recht van leven, kunnen die alle drie floreren? Wat is de les daarvan?"

RL: "Ik denk dat je in iedere groeifase van de markt ziet dat er heel veel probeersels zijn. Onze 'common bond' kredietunies houden zich aan de nieuwe wet en aan internationale standaarden. Zij gaan ervan uit dat ondernemers bereid zijn hun eigen belang ondergeschikt te maken aan een hoger maatschappelijk doel, het delen van kennis, ervaring en netwerken. En daarmee het scheppen van werkgelegenheid."

AM: "Ik zou het niet willen onderverdelen in die drie categorieën. Het voorbeeld dat je noemt, Zeeland, betreft een kredietunie die vroegtijdig is opgericht en er ook tegenaan liep dat die wetgeving er nog niet was."

RL: "Nou, wij zijn twee jaar bezig geweest om in Zeeland 2,5 miljoen euro bij elkaar te krijgen. Wat daar speelde, was dat er geen 'common bond' blijkt te kunnen bestaan van alle Zeeuwse ondernemers. Ondernemers in Goes investeren hun spaargeld niet in Zierikzee."

AM: "De wet geeft de ruimte om dat regionaal met elkaar te regelen. Dus het hangt altijd van de ondernemers af of het wel of niet een succes wordt."

RL: "Eens, maar respecteer de cultu-

rele begrenzingen die er zijn. Maak daar gebruik van.”

HD: “Moet je dit dan ‘bottom up’ laten ontstaan of toch op de een of andere manier ‘top down’ neerzetten? Daarna komt vraag en aanbod dan wel bij elkaar.”

AM: “Ik zou nooit voor ‘top down’ kiezen. Wel belangrijk is dat ondernemers weten dat het er is, dus ‘spread the news’. Dat is geen ‘top down’, maar ik krijg een beetje de indruk dat jullie dit zo beleven?”

HD: “Nee, maar wat er is gebeurd in Zeeland, is veelbesproken. Ook onder ondernemers. En die vinden daar allemaal wat van.”

AM: “Maar wat let ze dan om het anders te regelen? Ik bedoel, het is toch voor en door ondernemers?”

RL: “Er lopen een paar aanvragen in Zeeland. We hadden 2,5 miljoen toegezegd geld. Dat is nou weer terug gegeven en dat is doodzonde. Wij geloven in de subsidiariteit van kredietunies. Alles wat zij zelf kunnen regelen, regelen zij ook zelf. Wat beter en efficiënter gezamenlijk gedaan kan worden, wordt aan de Vereniging uitbesteed, de Algemene Ledenvergadering is het hoogste orgaan binnen de VKN. VKN is een belangenvereniging, geen ‘top-down’ koepel.”

AM: “Je betaalt leergeld aan het begin. Om dan meteen te concluderen dat het verkeerd is, vind ik een beperkte visie.”

HD: “Maar kunnen we dat leergeld onmiddellijk omzetten in betere initiatieven? Het lijkt erop dat regionaal per definitie beter werkt dan sectoraal, ook vanwege de onmiddellijke risicospreiding. Dat wordt in de context van die ‘common bond’ ook heel belangrijk gevonden.”

AM: “Ik vind het wel mooi als een bakker in Zeeland een bakker in Drenthe financiert. Dus ik heb juist bewust in de wet ook ruimte willen laten aan de sectoren. Waarbij het wel

goed is om naar de ontwikkelingen in de branche te kijken. Uiteindelijk draait het om continuïteit en werkgelegenheid.”

RL: “Ik heb vanmiddag een afspraak in Almere. De plannen om een kredietunie in Flevoland op te richten zijn veel te ambitieus. Eerst klein beginnen en als er dan enkele kredietunies in Flevoland zijn ontstaan en krediet verlenen, kun je altijd nog afspreken dat die kredietunies hun back-office gaan delen, of andere dingen uit kostenoverwegingen samen gaan doen. Samen optrekken naar de Provincie toe kan natuurlijk nooit kwaad en daar helpen we bij. Ook in andere provincies zijn er plannen geweest om provinciale verbanden te smeden en van daaruit regionale kredietunies op te richten. Zo’n proces duurt soms een jaar en het gevolg is dat er geen krediet wordt verstrekt. Ondernemers hebben de neiging om te groot te denken. Dat siert ze, dat horen ze ook te doen als ondernemers. Maar dat je bij een kredietunie dus klein moet beginnen en dat langzaam moet uitbouwen, dat is moeilijk te accepteren.”

AGNES MULDER

“Uiteindelijk draait het om continuïteit en werkgelegenheid.”

AM: “Dit is nieuw voor Nederland. Je wilt dat mensen de ruimte hebben om zelf het wiel uit te kunnen vinden en tegelijkertijd wil je helpen voorkomen dat ze fouten maken die elders zijn gemaakt. Maar je kunt moeilijk in hun schoenen gaan staan. En als politica ga ik dat ook beslist niet doen.”

Opstartkosten

RL: “Het opstellen van een kredietunie kost ongeveer 50.000 euro. Dat geld moet uit publiek-private bronnen komen. Soms zijn wij een jaar bezig om de opstartfinanciering voor een kredietunie rond te krijgen. Zo’n proces kost teveel tijd en daarmee gaat veel enthousiasme van ondernemers van

het eerste uur verloren. Een idee is: bij de opstart obligaties van 1.000 euro uitgeven. Als je dan 50 leden hebt, kun je je opstartkosten betalen. Maar dan is je eigen vermogen weg. Dat vind ik niet verstandig.”

HD: “Dus wat je zegt is: als je een kredietunie opzet, doe het dan snel. Want anders raak je de dynamiek en het enthousiasme kwijt en dat is juist een van de succesfactoren van een kredietunie?”

RL: “Ja, en je moet een raamwerk klaar hebben liggen.”

AM: “Zonder dat het een overheidsdingetje wordt hè? Het moet wel voor en door ondernemers blijven. Als de overheid het weer overneemt, dan schiet het totaal zijn doel voorbij wat mij betreft.”

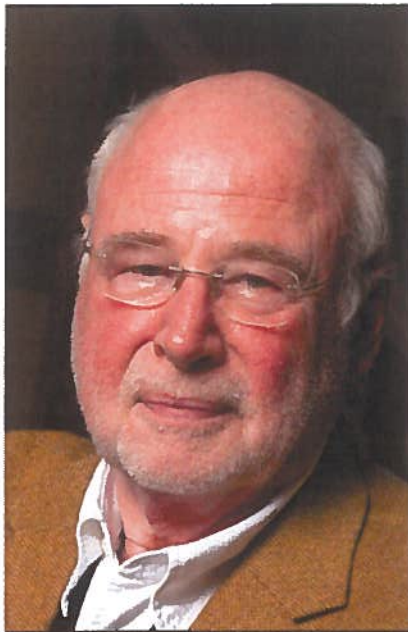
HD: “Hoe moet die overheid er dan wel mee omgaan?”

AM: “Een overheid kan dit tijdelijk voorfinancieren en moet dat geld dan ook weer terug willen zien.”

RL: “We praten nu met andere partijen om twee miljoen op tafel te krijgen voor het oprichten van 40 kredietunies. Waarbij het uitgangspunt is dat wanneer je als kredietunie positieve resultaten boekt, je die opstartkosten terugbetaalt.”

AM: “Ik heb ook ondernemers horen zeggen dat ze het liever zonder doen. Het uitgangspunt is dat je het zonder kunt. Maar stel dat je het nodig zou hebben, dan is het fijn dat het er is.”

RL: “Ik werd gisteren gebeld door Kredietunie Oostland uit Lansingerland. Daar is door mannen van VNO-NCW in zes maanden tijd een kredietunie opgezet. Die belden om te zeggen dat ze hun eerste krediet hebben verleend, iets van 30.000 euro aan een Indisch restaurant. Ik stelde voor om daar een keer af te spreken voor een vergadering. Waarop ze zeiden: we gaan met alle leden al regelmatig eten daar, want het is wel ons lid hè?”

ROLAND LAMPE

“We hopen dat er over vijf jaar 100 kredietunies in Nederland zijn.”

AM: “Zo ken ik een voorbeeld uit Groningen van een bloemenzaak. Die ondernemers gaan op vrijdag bij die mevrouw bloemen kopen voor thuis in het weekend. Dat wij-gevoel, het weloverwogen eigenbelang, is uniek aan een kredietunie.”

RL: “Ik was laatst in het Transvaalkwartier in Den Haag. Daar zijn we bezig met een project microkredietunie. Dat doen we samen met Fonds 1818 en de gemeentelijke kredietbank. Ik zat aan tafel met een Hindoestaanse juwelier, een Marokkaanse aannemer, een Turkse groenteboer en een Surinaamse fietsenmaker. De bereidheid van die ondernemers om samen te werken, om samen risico te delen, maar ook

om ervaringen over te dragen: dat is een ideaal model. In zo'n wijk kun je de sociale cohesie door een kredietunie helpen verstevigen.”

Hij vertelt dat het samenstellen van een initiatiefgroep en het vinden van een goede projectleider, geen sinecure is. “De projectleider - we hebben er nu 25 - moet weten wat kredietverlening is. We willen in de initiatiefgroep ook graag een ondernemersicoon hebben, en een accountant. Aangevuld met nog eens twee ondernemers die maatschappelijk betrokken zijn en het gewoon leuk vinden om te doen. Nou, als je met zo'n groep niet het heilig vuur kunt aanblazen...”

Agnes Mulder voegt eraan toe dat ze laatst op het voetbalveld in Assen werd aangesproken door een voormalig accountant. “Die is nu druk bezig met de kredietunie daar, puur vanuit de passie voor zijn vakgebied en de omgeving. Hij is bekend met de randvoorwaarden en zet ook mensen bij elkaar waarvan hij weet dat ze iets willen doen en bereiken. Dat heilige vuur heb je nodig met elkaar.”

HD: “Het spanningsveld dat oorspronkelijk zat tussen banken en kredietunies, is dat aan het verdwijnen?”

RL: “Er zijn een paar banken die ons nu opzoeken voor stapel- of co-financiering. Dankzij de nieuwe wet worden we opeens serieus genomen. Er is dus een doorbraak, gelukkig. De wet is zo opgezet dat er veel bijstelling mogelijk is via een Algemene Maatregel van Bestuur, die de minister van Financiën kan uitvoerdigen.”

AM: “Dat hebben we bewust zo gedaan om flexibel te kunnen zijn.”

HD: “Maar gaat de overheid t.z.t. misschien wel weer aan de knopjes draaien?”

AM: “Nou, ik zou dat toezicht onder de 10 miljoen echt zo willen laten, zoals we in de wet hebben verwoord. Maar, kredietunies kunnen failliet gaan. ▶

We moeten voorkomen dat we dan in de automatische reflex schieten van heel veel toezicht. In wezen leg je heel veel verantwoordelijkheid, en vertrouwen, in de samenleving om het zelf te regelen.”

RL: “Onze leden houden zich aan internationale *governance* en *compliance* regels, een gedragscode en regels voor een zorgvuldige bedrijfsvoering. Uit oogpunt van veiligheid is dat het minste dat je kunt doen.”

AM: “Als je wilt doorgroeien, dus boven die 10 miljoen, dan moet je ook een zekere professionaliteit hebben. En dat moet je waarborgen in de opbouw en de groei van je kredietunie. Als dat je doel is tenminste. Je kunt ook klein blijven.”

Aanvulling

AM: “Ik hoop dat er heel veel ondernemers gebruik van gaan maken. Ik denk dat kredietunies een heel mooie aanvulling zijn op banken. Die hebben er toch ook belang bij dat aan de onderkant nieuwe bedrijven ontstaan en dat ze gefinancierd worden. En misschien gaan ze op een gegeven moment wel over naar het bancaire circuit.”

HD: “Het zou mooi zijn als de kredietunies een klein stukje van het gat gaan opvullen in het financieeringslandschap, en dat is: de behoefte aan werkkapitaal. De platforms voor crowdfunding voorzien daar nog niet voldoende in. De ondernemer die werkkapitaal nodig heeft, omdat hij groeit en bijvoorbeeld meer voorraad moet houden, die staat in de kou. De kredietunie kan vanuit de ‘common bond’ daar een rol spelen.”

RL: “Ja, en dan gaat het toch weer om persoonlijk contact. Elkaar in de ogen kunnen kijken. In plaats van een checklist invullen.”

Arjan Vliegthart was van juni 2007 tot juli 2014 Eerste Kamerlid voor de SP. Daarna werd hij wethouder in Amsterdam waar hij de portefeuilles Werk, Inkomen en Participatie beheert. Vliegthart is ook verantwoordelijk voor de uitvoering van het werkplan ‘Investeren in Sociale firma’s’, waarvoor de Amsterdamse gemeenteraad eerder dit jaar groen licht gaf. Een investeringsfonds moet helpen om werkplekken te creëren voor mensen met afstand tot de arbeidsmarkt bij bedrijven die economische continuïteit combineren met maatschappelijke betrokkenheid. Reden voor Good Company om wethouder Vliegthart een aantal vragen voor te leggen.

■ *Het Investeringsfonds Sociale Firma’s past binnen het Werkplan van de gemeente Amsterdam en verbindt de kracht van ondernemerschap aan de uitdaging van participatie door mensen met een serieuze afstand tot de arbeidsmarkt. Over welke mensen hebben we het? Welk type ondernemer wilt u bereiken?*

“In Amsterdam moet iedereen kunnen meedoen. Ook mensen die het niet redden in een gewone baan. Voor die mensen zijn er dagbestedingsplekken of beschut werk. Dat zijn plekken waar ze iets nuttigs doen en onder de mensen komen én waar ze goed begeleid worden. Wij hopen met het investeringsfonds ondernemers te bereiken met hart voor de stad en hart voor de Amsterdammers. We zoeken ondernemers die plek willen bieden aan mensen ‘met een grote afstand tot de arbeidsmarkt’ zoals dat heet.”

■ *Waarom is het instrument van een investeringsfonds aan het Werkplan toegevoegd?*

“We merkten dat sociale firma’s behoefte hebben aan hulp bij de financiering van investeringen. Je kunt je voorstellen dat de aanschaf van apparatuur, machines, gebouwen of voertuigen veel geld kost. De financiering hiervan is maat-

Wethouder Arjan Vliegthart:

“Iedereen moet kunnen meedoen”

Investeringsfonds

werk en moeilijk te verkrijgen bij een gewone bank. Sociale firma’s hebben een dubbele doelstelling, die niet alleen bestaat financiële winst maar ook uit maatschappelijk rendement. Daarom stelt Amsterdam een startbedrag van 1,1 miljoen euro beschikbaar in het Investeringsfonds Sociale Firma’s.”

■ *Welke impact verwacht u dat dit fonds op de arbeidsmarkt in Amsterdam zal hebben? Zijn er aantallen in arbeidsplekken en verstrekte leningen geformuleerd die beoogd zijn?*

“Ik hoop dat het investeringsfonds ervoor zorgt dat meer Amsterdammers die het nodig hebben ook terecht kunnen voor dagbesteding of voor beschut werk.”